

Μουσείο
Κυκλαδικής
Τέχνης

35ο
Νηπιαγωγείο
Αχαρνών

Του κύκλου
τα ειδώλια

Συμμετέχοντες

Σχολείο: 35^ο Νηπιαγωγείο Αχαρνών

Τάξη: Κλασικό

Αριθμός μαθητών νηπιαγωγείου: 25

Αριθμός παλιννοστούντων μαθητών: 21

Χώρες προέλευσης των παλιννοστούντων μαθητών: Καζακστάν, Ρωσία.

Σύντομη περιγραφή του προφίλ της τάξης: Τα περισσότερα νήπια (21/25) προέρχονται από οικογένειες παλιννοστούντων και έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα. Οι γονείς ορισμένων νηπίων ζουν ήδη μερικά χρόνια στη χώρα μας, έχουν αποφοιτήσει από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή έχουν παρακολουθήσει μερικές τάξεις γυμνασίου ή λυκείου. Ο προφορικός λόγος των νηπίων βρίσκεται σε επίπεδο επικοινωνίας, αν και δυσκολεύονται με την ελληνική γραμματική και σύνταξη, ενώ το λεξιλόγιό τους συναποτελείται από ελληνικές, ρωσικές και ποντιακές λέξεις. Μερικά παιδιά δεν μιλούν καθόλου ελληνικά σε επίπεδο συνεννόησης, διότι η μητρική τους γλώσσα είναι η ρωσική. Οι οικογένειές τους βιώνουν έντονο μορφωτικό και οικονομικό έλλειμμα, με αποτέλεσμα τα παιδιά να στερούνται σε μεγάλο βαθμό τη φροντίδα ως προς την εκπαίδευσή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που συνοψίζει την κατάσταση, τουλάχιστον ως προς τη σχέση των νηπίων με το μουσειακό αγαθό, είναι ότι μόνο 1 από τους 25 μαθητές του νηπιαγωγείου έχει μέχρι τώρα επισκεφθεί κάποιο μουσείο, ενώ μόνο 4 φαίνεται να έχουν σχηματίσει εικόνα για το «τι είναι μουσείο». Πάντως, περισσότεροι από 18 μαθητές της τάξης επιθυμούν να επισκεφθούν μουσείο ή να γνωρίσουν κάποια μουσειακή συλλογή.

Σημειώνεται ότι οι μαθητές που μιλούν αποκλειστικά τη ρωσική γλώσσα και παρουσιάζουν δυσκολίες στην ελληνική απουσίαζαν την ημέρα πραγματοποίησης της επίσκεψης στο ΜΚΤ παρόλη την προσπάθεια της εκπαιδευτικού να πείσει τους γονείς για την αξία της επίσκεψης.

Όνομα εκπαιδευτικού: Βενετία Δεληγιαννίδη

Μουσείο: Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Συλλογή ή εκθέματα που έγιναν αντικείμενα διαπραγμάτευσης:

Εκθέματα από τη συλλογή Κυκλαδικής Τέχνης:

- Ειδώλια με διπλωμένα χέρια
- Βιολόσχημα ειδώλια

- Το αγγείο των περιστεριών
- Τα οрукτά κιννάβαρι και αζουρίτης, που έδιναν το κόκκινο και το γαλάζιο χρώμα αντιστοίχως
- Ειδώλιο: Ο «εγείρων πρόποσιν»
- Ειδώλιο: Ο κυνηγός ή πολεμιστής

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης το ενδιαφέρον των παιδιών δεν περιορίστηκε στα συγκεκριμένα αντικείμενα. Παρατήρησαν και άλλα εκθέματα στην ίδια συλλογή, τα οποία σχολιάσαμε.

Διαπολιτισμική δυναμική που διακρίνεται στα συγκεκριμένα αντικείμενα:

Η πρώτη συνάντηση και γνωριμία εκπαιδευτικού και μουσειοπαιδαγωγού έγινε στην ημερίδα «Σχολικές επισκέψεις σε μουσεία στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης» που πραγματοποιήθηκε το Σάββατο 11 Ιανουαρίου 2014 στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο της Αθήνας. Διοργανώθηκε από την υποδράση 9.5 «Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών» της πράξης «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών». Εκείνη την ημέρα αποφασίστηκε ως πιθανότερο θέμα του προγράμματος να είναι ο κύκλος. Ήταν ιδέα της εκπαιδευτικού, η οποία συμφωνήθηκε και οριστικοποιήθηκε στις συνομιλίες που ακολούθησαν. Έτσι, βασικός άξονας του προγράμματός μας ήταν ο κύκλος. Ορισμένες δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στην τάξη είχαν ως θέμα τον κύκλο και τα παιδιά συμμετείχαν σε αυτές σχηματίζοντας όλα μαζί έναν κύκλο. Και κατά την επίσκεψη στο Μουσείο, τα παιδιά σχημάτισαν κύκλο γύρω από τα εκθέματα¹, καθώς και κατά τη διάρκεια διεξαγωγής των δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετείχαν.

Ο κύκλος αποτελεί ένα σχήμα² με πολλαπλές ερμηνείες και αξιοποιείται σε σχέση με διάφορα θέματα, σε ποικίλα επίπεδα προσέγγισης. Συνδέεται με τη γεωγραφική διάταξη των Κυκλάδων, με την έννοια της κίνησης³ και της χωροταξίας. Ενισχύει την ομαδικότητα και την ισοτιμία των παιδιών, καθώς λειτουργούν σχηματίζοντας έναν κύκλο σε ολομέλεια. Επιπλέον, επειδή στο συγκεκριμένο πρόγραμμα συμμετείχαν παιδιά παλιννοστούντων ο κύκλος

¹ Συμβολίζοντας έτσι ότι ο πολιτισμός τίθεται στο κέντρο του κύκλου.

² Η έννοια του σχήματος συνδέθηκε επίσης με τα ειδώλια και τις ονομασίες τους (π.χ. βιολό-σχημα, τηγανό-σχημα)

³ Τα παιδιά, εφόσον επρόκειτο για την πρώτη τους επίσκεψη σε μουσείο, εισήχθησαν στην έννοια της διαχείρισης των δυνατοτήτων και των περιορισμών εντός μουσείου, τι δηλαδή μπορούν να κάνουν και πώς και τι όχι. Με απλά λόγια, έμαθαν να κυκλοφορούν εντός του μουσείου και να ρυθμίζουν κατάλληλα τη συμπεριφορά και τις κινήσεις τους λέγοντας, π.χ. «Ας κάνουμε έναν κύκλο γύρω από το άγαλμα», τα παιδιά κατανοούν τον χώρο, αγκαλιάζουν όλα μαζί το μουσειακό αγαθό σχηματίζοντας μια ανθρώπινη αλυσίδα η οποία εκφράζει τις παγκόσμιες αξίες.

συμβολίζει τον κύκλο ζωής που πραγματοποίησαν οι οικογένειές τους φεύγοντας από την Ελλάδα και επιστρέφοντας πάλι μετά από δεκαετίες στην πατρίδα τους. Αυτές οι οικογένειες διέγραψαν έναν κύκλο. Ένας κύκλος, ακόμα, υπάρχει συμβολικά καθώς τα ειδώλια έχουν επιστρέψει στο φως. Κατά κύριο λόγο, ο κύκλος είναι ένα σχήμα που ενώνει - πραγματολογικά, συμβολικά και μεταφορικά - ανθρώπους, αγαθά, πολιτισμούς, μουσεία, αντικείμενα και συλλογές. Η ένωση και η δημιουργία συνεκτικών δεσμών είναι στοιχείο το οποίο αποτελεί πανανθρώπινο αίτημα και μάλιστα συνάδει με το θέμα του φετινού εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων (18 Μάη) το οποίο, σύμφωνα με το ICOM, φιλοδοξεί να μεταδώσει το μήνυμα ότι «Οι συλλογές των μουσείων μας ενώνουν⁴.»

Η καταλληλότερη συλλογή του Μουσείου για να καλύψει το θέμα του κύκλου αποφασίσαμε ότι είναι η Κυκλαδική Συλλογή και οι Κυκλάδες, τα νησιά που ονομάστηκαν έτσι επειδή σχηματίζουν κύκλο. Η διαπολιτισμική δυναμική διακρίνεται στο θέμα του κύκλου και όχι στα αντικείμενα της συλλογής. Άλλωστε, η έμφαση δίνεται στα οφέλη προς όλους τους μαθητές, κυρίως τους παλιννοστήσαντες, και στις πολλαπλές αφηγήσεις και ερμηνείες.

Όνομα μουσειοπαιδαγωγού: Ελένη Μάρκου

Στόχοι και στόχος με σαφή διαπολιτισμική διάσταση

Στόχος του προγράμματος ήταν η εξοικείωση των παιδιών με τον χώρο του μουσείου, τα εκθέματά του και η συμμετοχή τους σε ομαδικές δραστηριότητες (στην τάξη και στο μουσείο). Ορισμένες από τις δραστηριότητες που έγιναν στην τάξη είχαν διαπολιτισμικό χαρακτήρα. Η διαπολιτισμική διάσταση διαφαίνεται στην ιδέα του κύκλου, όπως αναφέρθηκε παραπάνω και όπως διαφαίνεται στις δραστηριότητες και στην κεντρική ιδέα του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Σύνδεση με Πρόγραμμα Σπουδών

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα το οποίο εκπονήθηκε σε συνεργασία με το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης (ΜΚΤ) συνδέεται με το επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. Επίσης, φιλοδοξεί να αποτελέσει μέρος

⁴ "Museum Collections make connections"

Καινοτόμου Πολιτιστικού Προγράμματος⁵, το οποίο εκπονείται κατά το τρέχον σχολικό έτος.

Δράσεις

1. Παρακολούθηση της Ημερίδας με θέμα: «Σχολικές επισκέψεις σε μουσεία στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης» την οποία διοργάνωσε η Υποδράση 9.5, με τίτλο: «Εκπαιδευτικές Επισκέψεις Μαθητών» της Πράξης «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών» και η οποία πραγματοποιήθηκε στις 11/01/2014 στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο (ΒΧΜ). Στην ημερίδα έγινε και η γνωριμία με τη μουσειοπαιδαγωγό-αρχαιολόγο η οποία εκπροσωπεί το ΜΚΤ.
2. Μετά την ημερίδα, υπήρξε τηλεφωνική και ηλεκτρονική επικοινωνία με τη μουσειοπαιδαγωγό σχετικά με τον σχεδιασμό του πλαισίου του εκπαιδευτικού προγράμματος.
3. Την Παρασκευή 24/01/14 πραγματοποιήθηκε απογευματινή συνάντηση της νηπιαγωγού με τη μουσειοπαιδαγωγό-αρχαιολόγο του ΜΚΤ στον χώρο του μουσείου. Επελέγησαν εκθέματα και πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή ιδεών. Η μουσειοπαιδαγωγός ετοίμασε και παρέδωσε στη νηπιαγωγό ένα πακέτο αποτελούμενο από έντυπα⁶ του μουσείου, κατάλληλα για αξιοποίηση στον χώρο της τυπικής εκπαίδευσης, μαζί με φωτογραφικό υλικό των εκθεμάτων.
4. Την Τετάρτη 12/02/14 πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη των νηπίων στο ΜΚΤ όπου διεξήχθη το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο «Του κύκλου τα ειδώλια».
5. Την Παρασκευή 14/02/14 πραγματοποιήθηκε απογευματινή συνάντηση της νηπιαγωγού με τη μουσειοπαιδαγωγό για ανταλλαγή υλικού.

⁵ Σε συνεργασία με το Τμήμα Σχολικών Δραστηριοτήτων – Πολιτιστικών Θεμάτων της Δ/νσης Π.Ε. Ανατ. Αττικής

⁶ Από τα έντυπα του μουσείου η νηπιαγωγός αξιοποίησε το υλικό για δραστηριότητες εντός της τάξης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΡΙΩΝ ΦΑΣΕΩΝ⁷

Α΄ ΦΑΣΗ:

Δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο πριν την επίσκεψη

1. **Εμπλουτισμός της γωνιάς βιβλιοθήκης.** Η νηπιαγωγός με σκοπό τη δημιουργία εμπλουτισμένου περιβάλλοντος και την παροχή ερεθισμάτων, αλλά και για να προετοιμάσει πρακτικά τα νήπια για την επίσκεψη στο ΜΚΤ, χρησιμοποίησε - οργανώνοντας κατάλληλα τη βιβλιοθήκη - το έντυπο υλικό (εγχειρίδια, φυλλάδια, κ.λπ.) από το μουσείο καθώς και επεξεργασμένες φωτογραφίες ορισμένων εκθεμάτων. Η γωνιά της βιβλιοθήκης λειτούργησε ως πόλος έλξης των νηπίων, τα οποία είχαν την ευκαιρία να αποκτήσουν επαφή με έντυπο οπτικό υλικό.

Η γωνιά της βιβλιοθήκης στο σχολείο

2. **Συζήτηση-εισαγωγή** του θέματος «Μουσείο». Ανάδειξη ιδεών. Διατύπωση και καταγραφή πρότερων αντιλήψεων σε εννοιολογικό χάρτη υπό τη μορφή κύκλων. Τι είναι; Πώς είναι; Αν έχουν οι μαθητές δει ή επισκεφθεί κάποιο

⁷ Αναφέρονται ορισμένες μόνον από τις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν.

μουσείο. Τι υπάρχει εντός; Ποια η ανάγκη ύπαρξης των μουσείων, διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, φύλαξης και συντήρησης των μουσειακών αντικειμένων; Ποια επαγγέλματα συνδέονται με το μουσείο; Ακολούθησε ζωγραφική απεικόνιση των αντιλήψεων περί μουσείου.

3. **«Αγαλματάκια ακίνητα»**. Γνωστό ομαδικό παιχνίδι.

4. **«Τα αγάλματα είναι στο μουσείο»**. Συζήτηση στην ολομέλεια περί μουσειακών αντικειμένων και σκίτσα αποτύπωσης των εννοιών-ιδεών. Τι είναι τα αγάλματα; Τι είναι τα ειδώλια;

5. **Γλύπτες και ειδώλια**. Τα νήπια παίζουν ανά ζεύγη τους γλύπτες και τα ειδώλια. Ο κάθε γλύπτης δίνει σε κάθε ειδώλιο τη στάση που εκείνος θέλει. Μετά οι όροι αντιστρέφονται.

6. **«Όταν μας ανακάλυψαν οι αρχαιολόγοι»**. Παιχνίδι με αφήγηση και θεατρική έκφραση. Μερικά παιδιά που παριστάνουν τα ειδώλια είναι ξαπλωμένα στο χαλί της τάξης και η νηπιαγωγός τα έχει σκεπάσει με ύφασμα. Άλλοι είναι αρχαιολόγοι και άλλοι συντηρητές.

Αφήγηση:

«Είμαστε μέσα στο χώμα σκεπασμένα εδώ και αιώνες. Οι αρχαιολόγοι δουλεύουν με προσοχή...»

Πώς είμαστε τώρα;

Απαντήσεις των νηπίων:

- Τώρα είμαστε καθαρά και ολόλευκα.
- Είμαστε φτιαγμένα από μάρμαρο.
- Έχουμε χέρια διπλωμένα.
- Έχουμε κοιλιές που κρύβουν μωράκια.
- Είμαστε στις μύτες των ποδιών μας.
- Είμαστε στο μουσείο μέσα σε προθήκες.
- Είμαστε στο μουσείο και όλοι μας θαυμάζουν.

Τι όνειρα βλέπαμε μέσα στο χώμα τόσα χρόνια;

Απαντήσεις των νηπίων:

- Βλέπαμε ότι μας βρήκαν και μας πήγαν στο μουσείο.
- Βλέπαμε ότι κολυμπούσαμε στη θάλασσα.
- Βλέπαμε ότι κυλιόμασταν στην άμμο.
- Βλέπαμε ότι είχαμε ζωγραφιστά πρόσωπα.

Τα παιδιά παριστάνουν τα ειδώλια που βρίσκονται ακόμη στο χώμα

7. **«Κάνε ό,τι κάνουν».** Παιχνίδι κινητικό.

Η νηπιαγωγός χτυπάει το ταμπουρίνο, ενώ τα παιδιά χοροπηδούν ελεύθερα. Μόλις πει «ειδώλιο!», τα νήπια σταματούν και μιμούνται τη στάση του ειδωλίου που θέλει το καθένα. Όποιον ρωτήσει η νηπιαγωγός, θα πρέπει να δείξει τίνος ειδωλίου τη στάση πήρε. Όποιος δεν κάνει στάση αγάλματος και κάνει κάτι άλλο ή όποιος κινηθεί, χάνει και βγαίνει από το παιχνίδι, μέχρι το παιχνίδι να καταλήξει σε έναν νικητή.

8. **«Ο δίσκος με τα περιστέρια»⁸.** Τα παιδιά ερμηνεύουν τον δίσκο με τα περιστέρια και προσεγγίζουν το θέμα με ερωτήσεις:

- από τι υλικό φαίνεται να είναι φτιαγμένος;
- πώς τον έφτιαξαν και ποιος;
- τι εργαλεία χρησιμοποίησε ο καλλιτέχνης;

Χειροτεχνία. Τα παιδιά φτιάχνουν χάρτινο πιατάκι από προσχηματισμένο χαρτονένιο κυκλικό δίσκο, τον οποίο κάνουν τρισδιάστατο με δημιουργία μικρών εγκοπών-πτυχώσεων και κολλούν χαρτονένια περιστεράκια και σιτάρι γκρέτσκα⁹.

⁸ Ενν.: Το αγγείο των περιστεριών (Α.Μ.Μ. 305)

⁹ Το σιταράκι (φαγόπυρον) που χρησιμοποιήθηκε λέγεται *гречка / γκρέτσκα* (στα ρώσικα) και διαφέρει μορφολογικά από το συνηθισμένο σιτάρι. Με τη χρήση του αξιοποιήθηκαν τα βιώματα από τη ζωή των ελληνικών αυτών οικογενειών που παλιννόστησαν από τη Ρωσία και το Καζακστάν, και τη διατροφική αυτή συνήθειά τους.

Μαθητική κατασκευή: ο δίσκος με τα περιστέρια

9. **Εργασίες των Κυκλαδιτών.** Συζήτηση στην ολομέλεια.

Τι δουλειά μπορεί να έκανε ένας αρχαίος Κυκλαδίτης; Ψαράς, κυνηγός, βοσκός κ.ά.

10. **Ο γλετζές**¹⁰. Εκμάθηση ποιήματος της Σοφίας Γιαλουράκη¹¹ (με κινήσεις):

Στην υγείά σας,

στην κοιλιά σας.

Είμαι ο γλετζές.

Καθισμένος σε σκαμνάκι,

εξαλίστηκα λιγάκι.

Ειδώλιο πρωτοκυκλαδικό.

3.000 χρόνια πριν απ' τον Χριστό.

Παιχνίδι: Οι μισοί μαθητές είναι σκαμνιά και οι υπόλοιποι γλετζέδες και το αντίθετο.

11. **Γλωσσικό παιχνίδι ταχύτητας.** Στον κύκλο συζητήσεων (ολομέλεια), κάθε παιδί λέει με τη σειρά και πολύ γρήγορα κάτι για τα ειδώλια, π.χ., είναι μαρμάρινα, έχουν διπλωμένα χέρια, είναι λερωμένα από χρώμα κ.λπ.

12. **Ζωγραφική.** Σχεδιάζουν πάνω σε περίγραμμα ειδωλίου τα χαρακτηριστικά του προσώπου μόνο με 2 χρώματα (όποια θέλουν).

¹⁰ Ενν.: *Ο Εγείρων πρόποσιν* (Α.Μ.Μ. 286)

¹¹ Βλ. βιβλίο Γιαλουράκη, Σ., 1994, *Τα κυκλαδικά ειδώλια ζωντανεύουν*, Νέοι Ακρίτες, Αθήνα, σ. 17

13. **Στένσιλ βιολόσχημων.** Με εκρού ακρυλικό χρώμα χρησιμοποιούν στένσιλ και τυπώνουν δυο διαφορετικά βιολόσχημα ειδώλια, τα οποία μετά τα συμπληρώνουν με μαρκαδόρους, όπως τα φαντάζονται.

14. **Παιχνίδι μνήμης.** Παίζουν παιχνίδι μνήμης με μικρές καρτούλες που εικονίζουν μουσειακά αντικείμενα, π.χ., πτηνόσχημο, σανιδόσχημο, βιολόσχημο, ειδώλια. Αποκαλύπτουν κάρτες και αναζητούν το όμοιο του ζεύγους.

Θεατρικό παιχνίδι: αναπαράσταση του ειδωλίου που εγείρει πρόποση (ο γλεντζές)

15. **Παιχνίδι ερωτήσεων.** Τα παιδιά είναι σε κύκλο. Η νηπιαγωγός κρατά ειδώλια και κάνει ρυθμικό βηματισμό μέ Η γωνιά της βιβλιοθήκης στο σχολείο 'α χαρτονένιο ειδώλιο σε όποιο παιδί βρиси 'α

απαντήσει γρήγορα και μονολεκτικά σε ερωτήσεις όπως:

- Τα ειδώλια είναι φτιαγμένα από χαρτί;
- Τα ειδώλια χειροκροτούν;
- Έχουν χέρια διπλωμένα;
- Σκάβουν;
- Χορεύουν;
- Υπάρχει ειδώλιο κυνηγού ή πολεμιστή στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης;
- Υπάρχει ειδώλιο που πίνει κρασί;
- Υπάρχει ειδώλιο που κοιμάται;

- τραβάω τη μαμά μου ή τη δασκάλα μου για να της δείξω κάτι;
- ζητώ να με βοηθήσουν για να δω κάτι το οποίο δεν φθάνω να δω;
- ψάχνω την τσάντα μου για να βρω το κρουασάν;
- ζητώ να πάω στην τουαλέτα χωρίς λόγο, για να περάσει η ώρα;
- αγγίζω τις προθήκες;
- μιλάω με τον συμμαθητή μου που στέκεται δίπλα μου;
- μασάω τσίχλα;
- ζητώ συγγνώμη, όταν διακόπτω για να ρωτήσω κάτι που δεν κατάλαβα;
- γελάω δυνατά;
- ρωτάω πότε θα φύγουμε;

18. **Λέξεις και εικόνες.** Οι καρτέλες που μοιράζονται μεταξύ τους τα νήπια γράφουν λέξεις όπως: ΒΙΟΛΟΣΧΗΜΟ, ΤΗΓΑΝΟΣΧΗΜΟ, ΠΥΞΙΔΑ, ΕΙΔΩΛΙΟ, ΚΥΝΗΓΟΣ ή είναι φωτογραφίες με αντίστοιχες εικόνες τους. Με τη βοήθεια ενός πίνακα αναφοράς, ταιριάζουν τις εικόνες με τις λέξεις.

19. **Παρουσίαση εκθεμάτων** σε Η/Υ με χρήση powerpoint. Τα νήπια παρακολουθούν παρουσίαση με εικόνες των εκθεμάτων.

Β' φάση:

Δραστηριότητες στο μουσείο κατά την επίσκεψη

Το 35^ο Νηπιαγωγείο Αχαρνών επισκέφθηκε το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης την Τετάρτη 12 Φεβρουαρίου. Ήταν η πρώτη συνάντηση και γνωριμία της μουσειοπαιδαγωγού με τα παιδιά. Εκείνη την ημέρα πραγματοποιήθηκε περιήγηση στη Συλλογή Κυκλαδικής Τέχνης. Τα παιδιά ήταν ήδη εξοικειωμένα με τα εκθέματα, καθώς και με τον χώρο του μουσείου, αν και το επισκέπτονταν για πρώτη φορά. Η εξοικείωσή τους οφείλεται στην προετοιμασία από τη νηπιαγωγό, η οποία με το φωτογραφικό υλικό των εκθεμάτων που έλαβε από το μουσείο, σχεδίασε και πραγματοποίησε με τα παιδιά μία σειρά από δραστηριότητες μέσα στην τάξη.

Κατά τη διάρκεια της περιήγησης δόθηκαν στα παιδιά πληροφορίες για τις Κυκλάδες. Έγινε δηλαδή η γεωγραφική τοποθέτηση. Τα παιδιά έκλεισαν τα μάτια τους και ταξίδεψαν νοερά στον χρόνο, στις αρχαίες Κυκλάδες, για να συναντήσουν με τη φαντασία τους έναν αρχαίο γλύπτη, έναν αρχαίο Κυκλαδίτη. Στη συνέχεια κάναμε μία κυκλική διαδρομή μέσα στην αίθουσα για να συναντήσουμε τα ειδώλια που έφτιαξε ο αρχαίος Κυκλαδίτης. Είδαμε ειδώλια με διπλωμένα χέρια, βιολόσχημα ειδώλια, το αγγείο των περιστερών και το ειδώλιο περιστεριού. Μάθαμε ότι τα μαρμάρια αγαλματάκια-ειδώλια είχαν λεπτομέρειες από χρώμα και είδαμε τα ορυκτά, τις χρωματιστές πέτρες από τις οποίες οι Κυκλαδίτες έφτιαχναν τα χρώματα.

Παρατηρούμε και μιλάμε για το αγγείο των περιστεριών στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Μέσα στην αίθουσα τα παιδιά σχημάτισαν με τα σώμα τους τα βιολόσχημα ειδώλια και τα ειδώλια με διπλωμένα χέρια. Κάποια παιδιά έγιναν γλύπτες και κάποια άλλα κομμάτια από μάρμαρο. Οι γλύπτες «έφτιαξαν» από μάρμαρο τους συμμαθητές τους, ειδώλια. Οι δύο τελευταίες δραστηριότητες είχαν ήδη πραγματοποιηθεί και μέσα στην τάξη πριν την επίσκεψη.

Γινόμαστε βιολόσχημα ειδώλια

Το πρόγραμμα στο μουσείο ολοκληρώθηκε στον χώρο του παιδικού εργαστηρίου. Τα παιδιά κάθισαν γύρω από έναν επιδαπέδιο χάρτη των Κυκλάδων. Εκεί είχαν την ευκαιρία να κρατήσουν στα χέρια τους αντίγραφα των ειδωλίων, κομμάτια από μάρμαρο και ορυκτά, κιννάβαρι και αζουρίτη. Τα τοποθέτησαν όλα αυτά στον χάρτη πάνω στα νησιά. Στη συνέχεια, δόθηκε στα παιδιά φωτογραφία από ένα κεφάλι κυκλαδικού ειδωλίου, τυπωμένη σε χαρτόνι

και κομμένη. Τα παιδιά ζωγράφισαν με χρωματιστά μολύβια¹² λεπτομέρειες στο χαρτόνι και στη συνέχεια τα φόρεσαν σαν μάσκες και «έγιναν» για λίγο κυκλαδικά ειδώλια. Αποχαιρέτησαν ο καθένας με μια φράση τα ειδώλια που ήταν στον χάρτη και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του μουσείου ολοκληρώθηκε.

Τα παιδιά συνέχισαν τις επόμενες ημέρες με δραστηριότητες μέσα στην τάξη με τη νηπιαγωγό.

Πάνουμε αντίγραφα κυκλαδικών ειδωλίων

¹² Αξιοποιώντας έτσι την πληροφορία σχετικά με τις λεπτομέρειες από χρώμα στα κυκλαδικά ειδώλια.

Παρατηρούμε τις Κυκλάδες στον χάρτη, χρωματίζουμε μάσκες και γινόμαστε για λίγο ειδώλια

Γ΄ Φάση:

Δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο (για την αξιοποίηση γνώσεων, βιωμάτων και εικόνων από την επίσκεψη) – το μετά

1. **«Είμαι αρχαιολόγος».** Αυθόρμητο παιχνίδι ρόλων.

Μετά την επίσκεψη στο ΜΚΤ τα νήπια θέλησαν να παίξουν παιχνίδι αυτοσχεδιασμού, χωρίς προπαρασκευασμένο σενάριο, με βάση την εμπειρία της περιήγησης-ξενάγησης εντός του μουσείου. Μια μαθήτριά σκέφτηκε να παραστήσει την κα Ελένη, την αρχαιολόγο, και να ηγείται της ξενάγησης με συμμαθητές της στον ρόλο των νηπίων. Το κορίτσι μιμήθηκε μάλιστα πραγματικές κινήσεις και εκφράσεις χτυπώντας το μάρμαρο με τη σμίλη και δίνοντας παραγγέλματα. Επίσης, πρότεινε δραστηριότητες και φωτογράφησε το κοινό της. Για να αυξήσει την επισκεψιμότητα, δήλωσε ότι πρέπει να διαφημίσει τη δουλειά της στην τηλεόραση.

2. **«Με την καρδιά μιλώ».** Συναισθήματα στο μουσείο. Τα νήπια, καθισμένα σε κύκλο, φορούν τις μάσκες ειδωλίου και εκφράζουν λεκτικά τα συναισθήματά τους σχετικά με το μουσείο. Πώς δηλαδή βίωσαν συναισθηματικά την εμπειρία. Ένας μαθητής διατύπωσε τον συλλογισμό του σχετικά με τον λόγο για τον οποίο «Δεν πρέπει τα παιδάκια να φεύγουν γρήγορα από το μουσείο!» με

επιχειρήματα όπως: «Πρέπει το πούλμαν να μην αργεί να μας πάρει και το μουσείο να φυλάξει χρόνο για όλα τα αγάλματα και για τον πηλό, αλλιώς οι γονείς μας μπορεί να μην μας ξαναπάνε».

3. **«Μεσ' στο μουσείο...»**¹³. Τραγούδι με αφορμή τα σχόλια του μαθητή που δεν ήθελε να φύγει από το μουσείο κατά την επίσκεψη στο ΜΚΤ. Προσπαθούν να μάθουν τα λόγια ενώ η δραστηριότητα επαναλαμβάνεται.

4. **«Μαγειρεύουμε λέξεις;»**. Τα νήπια με τη βοήθεια της νηπιαγωγού γράφουν λέξεις στον Η/Υ και τις τυπώνουν για να φτιάξουν καρτέλες. Τις βάζουν σε ένα τηγανάκι και τις ανακατεύουν. Κάθε νήπιο που βγάζει από το τηγανάκι μια καρτέλα προσπαθεί να τη διαβάσει και να σκεφτεί μια σύνθετη ή συγγενική λέξη: π.χ. αρχαίο/αρχαιολόγος, μουσείο/ μουσειολόγος, μουσείο/ μουσική, αρχαίο/ αρχαιοκάπηλος, βιολόσχημο/ βιολί, τηγανόσχημο/ τηγάνι, σταυρόσχημο/ σταυρός κ.λπ.

5. **«Πες το ρωσικά»**. Εκφορά και καταγραφή ρωσικών λέξεων που, κατά την κρίση των νηπίων, σχετίζονται με τα μουσεία: *ΜΥΖΕΪ (ΜΟΥΣΕΙΟ), ΣΤΑΤΥΑ (ΑΓΑΛΜΑ), ΔΡΕΒΝΗΪ (ΑΡΧΑΙΑ), ΕΚΣΠΟΝΑΤΪ (ΕΚΘΕΜΑΤΑ), ЦЕНΤΑВР (ΚΕΝΤΑΥΡΟΣ)*. Η δραστηριότητα έγινε με τη βοήθεια των γονέων.

6. **Ζωγραφίζουμε τα αγαπημένα μας κυκλαδικά ειδώλια**. Τα νήπια ζωγραφίζουν το αγαπημένο ειδώλιο καθενός και σχολιάζουν σχετικά.

Ζωγραφίζουμε τα αγαπημένα μας κυκλαδικά ειδώλια

¹³ Τραγούδι από τη συλλογή «Εδώ Λιλιπούπολη», με έμφαση στους στίχους «απ' το μουσείο δεν θέλω να βγω».

7. **Ειδώλια από πλαστελίνη.** Τα νήπια, ατομικά αλλά και σε ομάδες, φτιάχνουν διάφορα ειδώλια από πλαστελίνη σχολικής ποιότητας.

8. **«Και ο μικρός Νικόλας σε μουσείο;».** Η νηπιαγωγός διαβάζει στα παιδιά την ιστορία του αγαπημένου ήρωα μικρού Νικόλα¹⁴ με τίτλο «το μουσείο της ζωγραφικής».

9. **«Ακροστιχίδες».** Τα νήπια σχηματίζουν ακροστιχίδα με βάση τις λέξεις ΜΟΥΣΕΙΟ και ΑΡΧΑΙΑ. Σκέφτονται και επιλέγουν λέξεις από το πρόσφατο σχετικό λεξιλόγιο που κατέκτησαν και γράφουν σε χαρτόνι:

ΜΑΡΜΑΡΟ

ΟΜΟΡΦΑ

ΥΛΙΚΟ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΕΚΘΕΜΑΤΑ

ΙΧΝΗ

ΟΡΟΦΟΣ

ΑΓΑΛΜΑΤΑΚΙΑ

ΡΑΓΙΣΜΕΝΑ

ΧΡΩΜΑ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ

ΙΧΝΗ

ΑΡΧΑΙΑ

10. **«Το αλφαβητάρι του μουσείου».** Συγκεντρώνουν λέξεις με την τεχνική του καταγλισμού ιδεών, ώστε να σχηματισθεί αλφαβητάρι με λέξεις σχετικές με τις εμπειρίες τους από τις δραστηριότητες του προγράμματος και προσπαθούν να τις συνθέσουν σε μια σύντομη αφήγηση.

ΑΡΧΑΙΑ

ΒΙΟΛΟΣΧΗΜΑ

ΓΥΜΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΕΝΑ

ΕΚΘΕΜΑΤΑ

ΖΩΓΡΑΦΙΣΜΕΝΑ

ΗΛΙΚΙΑ

ΘΗΣΑΥΡΟΣ

ΙΧΝΗ

ΚΥΚΛΑΔΕΣ

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

¹⁴ «Το μουσείο της ζωγραφικής» στο Γκοσινί, Ρ. & Σενπέ, Ζ.-Ζ, 2012, *Ο μικρός Νικόλας διασκεδάζει*, Σύγχρονοι Ορίζοντες, Αθήνα, σ. 95

ΜΑΡΜΑΡΟ
ΝΑΞΟΣ
ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ
ΟΜΟΡΦΑ
ΠΥΞΙΔΑ
ΡΑΓΙΣΜΕΝΑ
ΣΥΛΛΟΓΗ
ΤΕΧΝΗ
ΥΛΙΚΟ
ΦΥΛΑΚΑΣ
ΧΩΜΑ
ΨΥΧΗ
ΩΡΑΙΑ

11. «Από τις Κυκλάδες στο μουσείο». Τα νήπια αποφασίζουν να χρησιμοποιήσουν πλαστικοποιημένες εικόνες των ειδωλίων και να παίξουν στη γωνιά του κουκλοθέατρου μια μικρή παράσταση με στιγμιότυπα, ζωντανεύοντας τα αγαλματίδια που αφηγούνται την πορεία τους από τις Κυκλάδες στο μουσείο.

Παράσταση στη γωνιά του κουκλοθέατρου

Αξιολόγηση

Τα νήπια ανέπτυξαν σημαντικό ενδιαφέρον για τα μουσειακά αντικείμενα και ενθουσιάστηκαν με την επίσκεψή τους στο ΜΚΤ. Με τις διάφορες δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν και στις τρεις φάσεις τα οφέλη ήταν γνωστικά, κοινωνικά και συναισθηματικά:

- Αναπτύχθηκε η περιέργεια των νηπίων για την «ανακάλυψη» του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
- Καλλιεργήθηκαν κίνητρα και ενδιαφέροντα.
- Καλλιεργήθηκαν δεξιότητες εξοικείωσης με την τέχνη και τον πολιτισμό και θετική στάση για τα μουσεία.
- Εισήχθη νέο υλικό στο λεξιλόγιό τους.
- Ενθαρρύνθηκε η δημιουργικότητα και η αυτοέκφραση.
- Δόθηκαν ερεθίσματα και σημεία εκκίνησης για αναζήτηση της γνώσης, για παιχνίδι και ανακάλυψη.

Επίσης, τα νήπια:

- Ενεπλάκησαν σε πρωτόγνωρες εμπειρίες.
- Γνώρισαν πρόσωπα και περιβάλλοντα.
- Διατύπωσαν κρίσεις και υποθέσεις.
- Προσέγγισαν τη γνώση διαθεματικά.
- Ενέπλεξαν τους γονείς τους.
- Εξέφρασαν τη γνώμη τους και τα συναισθήματά τους.

Εν κατακλείδι, όλοι οι συμμετέχοντες, παιδιά, γονείς, ερμηνευτές, νιώσαμε να δημιουργούνται ανάμεσά μας συνεκτικοί δεσμοί. Νιώσαμε ότι τα μουσεία, οι άνθρωποί τους, οι συλλογές και τα αντικείμενά τους συναντώνται. Με τον τρόπο αυτό, μουσείο και σχολείο βαδίζουν μαζί χέρι-χέρι. Τα ειδώλια με τα διπλωμένα χέρια ζωντανεύουν, ξεδιπλώνουν τα χέρια τους που πλησιάζουν τα δικά μας και ... πορευόμαστε όλοι μαζί ενωμένοι.

Διάχυση

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα παρουσιάστηκε στο πλαίσιο εκδήλωσης με αφορμή τη Διεθνή Ημέρα Μουσείων (ΔΗΜ-2014). Στην παρουσίαση χρησιμοποιήθηκε ο τίτλος «Του κύκλου τα ειδώλια. Οι συλλογές των μουσείων μας ενώνουν». Την εκδήλωση διοργάνωσε το Κέντρο Μουσειακών Ερευνών σε συνεργασία με φοιτητές και διπλωματούχους μουσειολόγους του Διατμηματικού

Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Μουσειακές Σπουδές» του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών στις 11/05/14, στο Μουσείο Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το σύνολο των εμπλουτισμένων δραστηριοτήτων -όπως αυτές σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν εντός της σχολικής τάξης- και η δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού προέκυψαν από την ιδέα να συνδεθεί το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα με μια από τις ενότητες ενός ευρύτερου προγράμματος εγκεκριμένου από το Τμήμα Πολιτιστικών Θεμάτων της Διεύθυνσης Π.Ε. Ανατολικής Αττικής. Το ευρύτερο πρόγραμμα έχει ως τίτλο «Θησαυροί ελληνικών μουσείων μέσα από τα μάτια των παιδιών. Ερμηνεία μουσειακών αντικειμένων στην προσχολική εκπαίδευση».

Βιβλιογραφία

- Γιαλουράκη, Σ., 1994, *Τα κυκλαδικά ειδώλια ζωντανεύουν*, Νέοι Ακρίτες, Αθήνα
- Γκοσινί, Ρ. & Σενπέ, Ζ.-Ζ., 2012, *Ο μικρός Νικόλας διασκεδάζει*, Σύγχρονοι Ορίζοντες, Αθήνα
- Πλατή, Μ. & Μάρκου, Ε., 2013, *Άνθρωπος ή βιολί; Μια άλλη ματιά στα κυκλαδικά ειδώλια*, Καλειδοσκόπιο, Αθήνα

Άλλες πηγές

- Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης
- Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων: www.icom.museum (τελευταία επίσκεψη: 08/04/14)
- Συλλογή τραγουδιών «Εδώ Λιλιπούπολη»
- Έντυπα του ΜΚΤ